

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนของชุมชนอำเภอเมืองจังหวัดลำปางมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเมืองลำปาง 2) รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบต่างๆ 3) ความต้องการการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกในชุมชน 4) แนวทางการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยในการวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก หัวหน้า หรือผู้บริหารสถานีวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเมืองลำปางจำนวน 10 สถานี เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ตอนคือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของหัวหน้าหรือผู้บริหารสถานีวิสาหกิจชุมชน ตอนที่ 2 การบริหารจัดการด้านการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของชุมชน ตอนที่ 3 การบริหารจัดการด้านบุคลากรและการมีส่วนร่วมของชุมชน ตอนที่ 4 การบริหารจัดการด้านงบประมาณและการมีส่วนร่วมของชุมชน และส่วนการวิจัยเชิงปริมาณนั้นทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดลำปาง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างใช้แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอนประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมในวิสาหกิจชุมชนของชุมชนในอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง ตอนที่ 3 ความต้องการมีส่วนร่วมในระดับต่าง ๆ ของชุมชนในอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง ตอนที่ 4 ความต้องการของสมาชิกในชุมชนอำเภอเมือง ลำปางกรณีได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ผู้ศึกษาวิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจำนวน 400 ชุด โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของยามานะ (Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ระดับความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ จากนั้นนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage หรือ %) ผู้ศึกษาวิจัยขอเสนอสรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะเป็นลำดับต่อไปนี้

1. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา แนวทางการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อสถานีวิทยชุมชนในเขตอำเภอเมือง ลำปาง ด้วยการศึกษาเชิงคุณภาพ สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ดังนี้

รูปแบบการบริหารจัดการวิทยชุมชนและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอำเภอเมืองลำปางได้แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ (1) รูปแบบการบริหารจัดการแบบวิทยภาคประชาชน (2) รูปแบบ การบริหารจัดการแบบรัฐ (3) รูปแบบการบริหารจัดการแบบธุรกิจ

1.1 สรุปข้อมูลส่วนบุคคลของหัวหน้าหรือผู้บริหารสถานีวิทยชุมชน

สำหรับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกหัวหน้าหรือผู้บริหารสถานีวิทยชุมชนที่ทำการศึกษากำหนด 10 สถานี เรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิทยชุมชนอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง จำนวนทั้งหมด 10 คน โดยมีชื่อ นามสกุล และตำแหน่งดังนี้

1.1.1 นายสมควร ฤทธิ์น้อย ตำแหน่งหัวหน้าวิทยชุมชนท้องถิ่นนครเขลางค์ จังหวัดลำปาง

1.1.2 นายเกียรตินิยม คำฟูบุตร ตำแหน่ง หัวหน้าสถานีวิทยชุมชนล้อมวลชนภาคเหนือแห่งประเทศไทย

1.1.3 ว่าที่ร้อยตรี รัชชัย อินทราย ตำแหน่ง หัวหน้าศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยชุมชนคนลำปาง

1.1.4 พระมหาสุทิน สุทินโน ตำแหน่ง หัวหน้าฝ่ายประสานงาน จดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยชุมชนวัดศรีบุญเรือง

1.1.5 นางวิไลย รินทร์เขียว ตำแหน่ง หัวหน้าสถานีวิทยชุมชนคนเมืองรณมา

1.1.6 นายวชิระ คุณากิตติกุล ตำแหน่ง หัวหน้าสถานีวิทยชุมชน ฮิตเอฟเอ็ม

1.1.7 นางฐานิศร์ ยิ่งสมสุข ตำแหน่ง หัวหน้าสถานีวิทยชุมชนมิวสิควาไรตี้

1.1.8 นายธนกร น้อยทองเล็ก ตำแหน่ง หัวหน้าสถานีวิทยชุมชนมหาวิทยาลัยราชภัฏ ลำปาง

1.1.9 นายโชคชัย ชัยนิลพันธ์ ตำแหน่ง ฝ่ายรายการและประเมินผลจดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยชุมชนบ้านวังหม้อเจดีย์ขาว

1.1.10 นายวิชัย ศรีสุข ตำแหน่ง หัวหน้าสถานีวิทยชุมชนเพื่อเกษตรกรจังหวัดลำปาง

1.2 รูปแบบการบริหารจัดการแบบวิฑูภาคประชาชน

ในการศึกษาวิจัยด้านรูปแบบวิฑูชุมชนภาคประชาชน จากการศึกษาวิฑูชุมชนในอำเภอเมืองจังหวัดลำปางพบว่า สถานีวิทยุที่ทำการศึกษามีรูปแบบดังกล่าวมีจำนวน 3 สถานี คือ ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิฑูชุมชนคนลำปาง จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิฑูชุมชนวัดศรีบุญเรือง จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิฑูชุมชนบ้านวังหม้อเจดีย์ขาว

จากรูปแบบวิฑูภาคประชาชนที่เริ่มต้นจากการที่ประชาชนได้ร่วมคิดร่วมทำและเข้าร่วมในการบริหารจัดการจากการศึกษาโดยรวมของวิฑูชุมชนทั้ง 3 สถานีพบว่า รูปแบบการทำงานจะคล้ายกัน เช่น วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง โครงสร้างการบริหารงาน หรือรูปแบบของผังรายการหลักของสถานี ดังนี้

1.2.1 นโยบายการจัดตั้งสถานี

วิฑูชุมชนที่มีรูปแบบการบริหารจัดการแบบวิฑูภาคประชาชนของอำเภอเมืองจังหวัดลำปางทั้ง 3 สถานี จากการศึกษาพบว่า ได้ก่อตั้งขึ้นมาจากการที่กฎหมายได้เปิดช่องทางไว้โดยมีนโยบายในการจัดตั้งที่ชัดเจนในการที่จะเอื้อให้คนในชุมชนชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านต่างๆ นโยบายในการจัดตั้งสถานีโดยรวมมีดังนี้

- 1) เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนการเรียนรู้
- 2) คนในชุมชนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตรวจสอบการปฏิบัติงาน
- 3) ไม่มีการแสวงหากำไรจากการปฏิบัติงาน

1.2.2 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสถานี วิฑูชุมชนในรูปแบบวิฑูภาคประชาชนทั้ง 3 สถานี มีวัตถุประสงค์โดยรวมดังนี้

- 1) เพื่อสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของคนชุมชน ในพื้นที่ โดยทั้ง 3 สถานีได้เน้นเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเข้ามามีส่วนในการเป็นเจ้าของรวมถึงการบริหารจัดการร่วมกัน
- 2) เพื่อเป็นสื่อกลางการส่งต่อข้อมูลข่าวสารของแต่ละชุมชน โดยเฉพาะข่าวสารด้านประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นรวมถึงด้านศาสนา เพื่อสร้างจิตสำนึกร่วมกันของคนในชุมชน
- 3) เพื่อใช้รักษาสิทธิ ความเป็นธรรมให้กับชุมชนและให้ความรู้เรื่องชุมชน โดยเฉพาะจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิฑูชุมชนวัดศรีบุญเรืองได้เน้นให้คนในชุมชนได้เข้าใจสิทธิขั้นพื้นฐานของตน
- 4) เพื่อขับเคลื่อนและผลักดันนโยบายที่เกี่ยวกับชุมชน

1.2.3 โครงสร้างการบริหารงาน การจัดแบ่งโครงสร้างการบริหารงานของวิทยุชุมชนภาคประชาชนจะมีการจัดแบ่งโครงสร้างการทำงานที่ค่อนข้างจะครอบคลุมในทุกส่วนโดยจะเน้นถึงส่วนที่จะเป็นเครือข่ายที่จะเข้าหาชุมชนที่คล้ายกัน โดยสามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะดังนี้

1) การแบ่งโครงสร้างออกเป็น 8 ฝ่ายคือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายประสานงาน ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายเหรียญกษาปณ์ ฝ่ายบัญชี ฝ่ายอบรม-ประเมินผล ฝ่ายตรวจสอบ และฝ่ายเลขานุการ วิทยุชุมชนที่แบ่งโครงสร้างการบริหารงานลักษณะนี้คือจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนวัดศรีบุญเรือง

2) การแบ่งโครงสร้างออกเป็น 10 ฝ่ายคือ หัวหน้าสถานี ฝ่ายรายการ ฝ่ายประเมินผล ฝ่ายผลิตรายการ ฝ่ายข้อมูล ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายเทคนิค ฝ่ายการเงิน ฝ่ายเชื่อมเครือข่ายและฝ่ายความร่วมมือ วิทยุชุมชนที่แบ่งโครงสร้างการบริหารงานลักษณะนี้ คือ ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนคนลำปาง

3) การแบ่งโครงสร้างออกเป็น 6 ฝ่ายคือ หัวหน้าสถานี ฝ่ายรายการ ฝ่ายประเมินผล ฝ่ายผลิตรายการ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และ ฝ่ายเทคนิค วิทยุชุมชนที่แบ่งโครงสร้างการบริหารงานลักษณะนี้คือ จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนบ้านวังหม้อเจดีย์ขาว

1.2.4 การบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การบริหารจัดการวิทยุชุมชนทั้ง 3 สถานีมีการบริหารจัดการด้านการดำเนินงาน ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในแต่ละด้านดังนี้

1) **การบริหารจัดการด้านการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของชุมชน** การบริหารจัดการด้านการดำเนินงานของวิทยุชุมชนทั้ง 3 สถานีจะกำหนดขึ้นตามโครงสร้างการบริหารงาน เช่น ผู้บริหารจะดูแลด้านภาพรวมของสถานีทั้งการทำงาน การจัดการเรื่องบุคลากร รวมถึงเรื่องการเงินหรืองบประมาณ ส่วนฝ่ายรายการฝ่ายผลิตรายการและฝ่ายข้อมูลจะหาข้อมูลในการจัดรายการการคัดเลือกผู้จัดรายการ ฝ่ายประชาสัมพันธ์จะติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ รวมถึงการประชาสัมพันธ์องค์กรในสังกัดให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายขึ้น ฝ่ายเทคนิค จะดูแลเรื่องการเปิดปิดสถานี การควบคุมเสียงและดูแลรักษาอุปกรณ์ภายในสถานี ฝ่ายการเงินจะดูแลเรื่องการเงินรายรับ/รายจ่ายของสถานี ส่วนฝ่ายเชื่อมเครือข่ายจะเป็นผู้ประสานงานระหว่างสถานีกับคนในชุมชนหรือหน่วยงานต่างๆ ในการแสวงหาข้อมูลในการทำงานทั้งในด้านการบริหารงานในองค์กรและการจัดทำรายการของสถานีในการทำงานจะมีการวางแผนงานมีการประสานงานกับฝ่ายต่างๆ และรวมถึงมีการตรวจสอบการทำงานอย่างสม่ำเสมอ

ในส่วนของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนพบว่าสถานีวิทยุชุมชนทั้ง 3 สถานีที่เป็นวิทยุชุมชนโดยภาคประชาชนจะมีคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น เข้าร่วมในการ

วางแผนในการทำงาน การประสานงานระหว่างหน่วยงานหรือคนในชุมชน ร่วมตรวจสอบการปฏิบัติงาน หรือร่วมในการจัดและผลิตรายการ และโดยเฉพาะโครงสร้างในการบริหารงานก็เอื้อต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชน

2) การบริหารจัดการด้านบุคลากรและการมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารจัดการด้านบุคลากรของวิทยุชุมชนทั้ง 3 สถานี จะมีการวางโครงสร้างของคนไว้กับตำแหน่งต่างๆ ตามโครงสร้างการบริหารงาน โดยคนที่เข้ามาร่วมงานจะมาจากบุคคลหลายกลุ่ม เช่น ผู้นำชุมชน กลุ่มแม่บ้าน นักเรียนนักศึกษา เป็นต้น และส่วนใหญ่จะมาจากการชักชวนของผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่แล้วและจะมีประกาศรับสมัครบ้างเป็นครั้งคราวบุคคลที่เข้ามาร่วมจะมีทั้งที่มีประสบการณ์ในการทำงาน และไม่มีประสบการณ์ แต่การเข้ามาร่วมดังกล่าวจะมาด้วยความสมัครใจไม่มีค่าจ้างในการทำงานแต่อย่างใด และทั้ง 3 สถานีจะมีการอบรมบุคลากรอยู่อย่างสม่ำเสมอทุกๆ เดือน

ในส่วนของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนพบว่าทั้ง 3 สถานีจะมีคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมหลายกลุ่มเช่นกลุ่มนักเรียนนักศึกษา กลุ่มหนุ่มสาว กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้นำชุมชน โดยเข้ามาด้วยความสมัครใจ และไม่มีค่าจ้างในการทำงาน

3) การบริหารจัดการด้านงบประมาณและการมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารจัดการด้านการเงินหรืองบประมาณของสถานีวิทยุชุมชนทั้ง 3 สถานี จะมีเงินทุนจากงบประมาณส่วนตัว จากคนในชุมชนที่ช่วยเหลือ หน่วยงานเอกชนต่างๆ รวมถึงเงินช่วยเหลือจากทางวัด ส่วนรายจ่ายจะเป็นรายจ่ายประจำคือ ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ โดยไม่มีค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าจ้างบุคลากรแต่อย่างใด

ส่วนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในด้านงบประมาณของทั้ง 3 สถานี พบว่าคนในชุมชนจะร่วมบริจาคบ้างเป็นครั้งคราวทั้งที่มาบริจาคช่วยเหลือโดยตรงหรือจะบริจาคผ่านทางวัดและบางส่วนจะเข้ามาเป็นคณะกรรมการในการดูแลค่าใช้จ่ายต่างๆ ของทางสถานี

โดยสรุปรูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชนแบบภาคประชาชนที่มีคุณลักษณะของความเป็นวิทยุชุมชนคือมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมมีการประชุมวางแผนงาน การตรวจสอบและประเมินผลการทำงาน การมีอาสาสมัครเข้ามาร่วมงาน มีงบประมาณที่มาจากคนในชุมชนร่วมบริจาคและคนในชุมชนเข้าร่วมในการวางแผนประสานงานและการบริหารจัดการ

1.3 รูปแบบการบริหารจัดการแบบภาครัฐ

ในการศึกษารูปแบบการบริหารงานของวิยชุมชนในอำเภอเมืองลำปาง จำนวน 10 สถานีพบว่า มีการบริหารจัดการแบบภาครัฐจำนวน 1 สถานี คือ สถานีวิทยุชุมชนมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง โดยจุดกำเนิดของวิทยุชุมชนมหาวิทยาลัยราชภัฏดังกล่าว จะเริ่มต้นก่อตั้งจากแนวคิดของสถาบันดำเนินงานโดยสถาบันและเพื่อเป็นประโยชน์กับสถาบันหรือกับทางมหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์โครงสร้างการบริหารงานและการบริหารจัดการดังนี้

1.3.1 นโยบายการจัดตั้งสถานี เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา

1.3.2 วัตถุประสงค์ในการก่อตั้ง วัตถุประสงค์ในการก่อตั้งวิทยุชุมชนมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางก่อตั้งขึ้น เพื่อใช้ในการฝึกประสบการณ์จริงของนักศึกษาคณะนิเทศศาสตร์โปรแกรมวิทยุกระจายเสียง เพื่อเป็นสื่อกลางการส่งต่อข่าวสารข้อมูลของแต่ละชุมชน และเป็นแหล่งการเรียนรู้และเผยแพร่ข่าวสารกิจกรรมในสถาบันราชภัฏลำปาง

1.3.3 โครงสร้างการบริหารงาน โครงสร้างการบริหารงานของวิทยุชุมชนมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางมีการแบ่งการบริหารงานออกเป็น 7 ฝ่าย คือ หัวหน้าสถานี ฝ่ายรายการ ฝ่ายผลิตรายการ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายประเมินผล ฝ่ายข้อมูล ฝ่ายเทคนิค

1.3.4 การบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารจัดการของวิทยุชุมชนมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

1) การบริหารจัดการด้านการงานและการมีส่วนร่วมของชุมชน

การบริหารจัดการด้านการงานพบว่ามีการแบ่งหน้าที่การทำงานออกเป็นฝ่ายเช่นฝ่ายบริหารจะมีหน้าที่จัดการเรื่องต่างๆ ภายในสถานี รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้จัดและผลิตรายการและฝ่ายข้อมูลส่วนใหญ่จะเป็นนักศึกษาที่จะมีหน้าที่ในการแสวงหาข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการจัดรายการโดยมีฝ่ายประเมินผลจะคอยประเมินผลตลอดเวลา ส่วนฝ่ายเทคนิคจะมีหน้าที่เปิดปิดเครื่องส่ง ควบคุมเสียง และดูแลระบบเครื่องให้ออกอากาศได้ปกติ ในการทำงานจะมีแผนงานที่ทางมหาวิทยาลัยเป็นผู้กำหนดและเป็นผู้ตรวจสอบการทำงาน

การมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการงานได้มีการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมแต่จนถึงปัจจุบันยังไม่มีคนในชุมชนเข้าร่วมในฝ่ายต่างๆ แต่อย่างใด

2) การบริหารจัดการด้านบุคลากรและการมีส่วนร่วมของชุมชน

การบริหารจัดการด้านบุคลากรมีการวางโครงสร้างการบริหารงานบุคคลไว้ตามโครงสร้างการบริหารงาน โดยบุคลากรทั้งหมดจะมาจากมหาวิทยาลัยทั้งที่เป็นอาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่จะไม่มีประสบการณ์ในการทำงานและเข้ามาโดยไม่มีค่าจ้างซึ่งในส่วนของการจ้างงานจะจ้าง

เฉพาะฝ่ายเทคนิคเท่านั้น ส่วนการจัดหาผู้ร่วมงานก็จะมาจากทางมหาวิทยาลัยได้กำหนดและแนวร่วมจากนักศึกษาที่เข้าร่วมงานได้บอกต่อ ๆ กัน โดยเฉพาะนักศึกษาที่เรียนด้านวิทยุกระจายเสียง เพื่อเป็นการฝึกประสบการณ์จริง

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการด้านบุคลากรพบว่า มีนักศึกษาและอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเท่านั้นที่เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทช่วยเหลืองานของสถานีไม่มีคนจากชุมชนเข้าร่วมแต่อย่างใด

3) การบริหารจัดการด้านงบประมาณและการมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารจัดการด้านงบประมาณของวิทยุชุมชนมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางจะใช้งบประมาณของมหาวิทยาลัยในการดำเนินงานด้านต่างๆ

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการงบประมาณพบว่าไม่มีคนในชุมชนหรือหน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมแต่อย่างใด

1.4 รูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคธุรกิจ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิทยุชุมชนของชุมชนอำเภอเมืองลำปางจำนวน 10 สถานีพบว่า มีสถานีวิทยุชุมชนที่อยู่ในรูปแบบการบริหารจัดการภาคธุรกิจจำนวน 6 สถานีคือ สถานีวิทยุชุมชนท้องถิ่นนครเขลางค์จังหวัดลำปาง สถานีวิทยุชุมชนสื่อมวลชนภาคเหนือแห่งประเทศไทย สถานีวิทยุชุมชนคนเมืองรถม้า สถานีวิทยุชุมชนฮิตเอฟเอ็ม สถานีวิทยุชุมชนมิวสิกควาไรตี้ สถานีวิทยุชุมชนเพื่อเกษตรกรจังหวัดลำปาง โดยสถานียังกล่าวมีวัตถุประสงค์ โครงสร้างการบริหารงาน รวมถึงการบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมของชุมชนดังนี้

1.4.1 นโยบายการจัดตั้งสถานี จากการศึกษาถึงนโยบายการจัดตั้งสถานีพบว่า ส่วนใหญ่จะไม่มีนโยบายที่กำหนดไว้ชัดเจนจะมีแต่วิทยุชุมชนสื่อมวลชนภาคเหนือแห่งประเทศไทยที่มีนโยบายในการจัดตั้งไว้กว้าง ๆ ว่าเพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ให้กับชุมชน

1.4.2 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสถานี จากการศึกษาพบว่าวิทยุชุมชนที่มีรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคธุรกิจทั้ง 6 สถานีมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง คือ

- 1) เพื่อใช้แลกเปลี่ยนการเรียนรู้และเผยแพร่ข่าวสารสำหรับประชาชนในพื้นที่ ทั้งข่าวสารทั่วไป ประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น
- 2) ใช้เผยแพร่กิจกรรมของบริษัท ห้างร้านต่าง ๆ ที่ให้การสนับสนุน
- 3) เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางในเรื่องของการรักษาความปลอดภัยในชุมชน (อกปร.ประจำหมู่บ้าน)

1.4.3 โครงสร้างการบริหารงาน รูปแบบโครงสร้างการบริหารของวิทุชุมชนทั้ง 6 สถานีมีรูปแบบโครงสร้างการบริหารงานคือ

- 1) การแบ่งโครงสร้างการบริหารงานออกเป็น 7 ฝ่ายคือ หัวหน้าสถานี ฝ่ายรายการ ฝ่ายผลิตรายการ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายประเมินผล ฝ่ายข้อมูล ฝ่ายเทคนิค รูปแบบการจัดโครงสร้างการบริหารดังกล่าวเป็นรูปแบบของวิทุชุมชนสื่อมวลชนภาคหรือแห่งประเทศไทย
- 2) การแบ่งโครงสร้างการบริหารงานออกเป็น 6 ฝ่าย คือ หัวหน้าสถานี ฝ่ายรายการ ฝ่ายผลิตรายการ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายเทคนิค ฝ่ายการเงิน รูปแบบดังกล่าวเป็นโครงสร้างการบริหารงานของวิทุชุมชนเพื่อเกษตรกรรมจังหวัดลำปาง
- 3) การแบ่งโครงสร้างการบริหารงานออกเป็น 5 ฝ่ายคือ หัวหน้าสถานี ฝ่ายรายการ ฝ่ายประเมินผล ฝ่ายผลิตรายการ และฝ่ายเทคนิค รูปแบบดังกล่าวคือโครงสร้างของวิทุชุมชน ท้องถิ่นนครเขลางค์จังหวัดลำปางและวิทุชุมชนคนเมืองรถม้า
- 4) การแบ่งโครงสร้างการบริหารงานออกเป็น 4 ฝ่ายคือ หัวหน้าสถานี ฝ่ายรายการ ฝ่ายเทคนิค ฝ่ายการตลาด เป็นโครงสร้างการบริหารงานของวิทุชุมชนมิวสิควาไรตี้
- 5) การแบ่งโครงสร้างการบริหารงานออกเป็น 4 ฝ่ายคือ หัวหน้าสถานี ฝ่ายรายการ ฝ่ายผลิตรายการ และฝ่ายเทคนิค รูปแบบดังกล่าวเป็นโครงสร้างของวิทุชุมชนฮิตเอฟเอ็ม

1.4.4 การบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของชุมชน จากการศึกษาวิทุชุมชนที่มีรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคธุรกิจจำนวน 6 สถานี โดยมีรูปแบบในการบริหารจัดการด้านการดำเนินงาน การบริหารจัดการด้านบุคลากร การบริหารจัดการด้านงบประมาณ โดยรวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านต่างๆ คือ

- 1) **การบริหารจัดการด้านการงานและการมีส่วนร่วมของชุมชน** ในการบริหารจัดการด้านการงานของสถานีวิทุชุมชนทั้ง 6 สถานีได้มีระบบการทำงานโดยแบ่งงานตามโครงสร้างการบริหารคือหัวหน้าสถานีจะมีหน้าที่ดูแลภาพรวมในการบริหารจัดการด้านต่างๆ ของสถานี ฝ่ายรายการและผลิตรายการจะมีหน้าที่ในการหาข้อมูลรวมทั้งการจัดและผลิตรายการตามที่ได้รับมอบหมาย ฝ่ายเทคนิค มีหน้าที่ในการเปิดสถานีรวมทั้งการควบคุมเสียง ฝ่ายประเมินผลก็จะประเมินผลการทำงานในฝ่ายต่างๆ เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการหรือหัวหน้าสถานี ฝ่ายการตลาดที่มีในบางสถานีนั้นจะมีหน้าที่หาโฆษณาเพื่อนำรายได้เข้าสถานี

ในส่วนของการมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่าในโครงสร้างของการทำงานของทั้ง 6 สถานีไม่มีคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในคณะกรรมการการบริหารการร่วมใน

การวางแผนงานคือการตรวจสอบการทำงานแต่อย่างใดจะมีเฉพาะการมีส่วนร่วมในการจัดและผลิตรายการและการส่งข้อมูลข่าวสารมาให้ในบางสถานีหรือบางรายการเท่านั้น

2) การบริหารจัดการด้านบุคลากรและการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการบริหารจัดการด้านบุคลากรของสถานีวิทยุชุมชนที่มีรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคธุรกิจ ทั้ง 6 สถานีพบว่า ได้มีการบริหารจัดการด้านบุคลากรไว้ตามโครงสร้างการบริหารงาน ส่วนคนที่เข้ามาทำงานส่วนใหญ่จะมีค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนประจำและการเข้ามาทำงานก็จะเข้ามาจากการชักชวนของผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่แล้วและการประกาศรับสมัครของทางสถานีในบางโอกาส และผู้ที่มาร่วมงานส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์ในการทำงานเช่นฝ่ายเทคนิค การจัดและผลิตรายการและรวมถึงฝ่ายการตลาด ส่วนการพัฒนาบุคลากรพบว่าส่วนใหญ่จะมีการอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรอยู่อย่างสม่ำเสมอ

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการด้านบุคลากรพบว่า วิทยุชุมชนทั้ง 6 สถานีไม่มีคนจากชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงสร้างการบริหารงาน และถ้ามีจะมาในลักษณะของการจ้างทำงานโดยมีค่าตอบแทนและส่วนใหญ่จะเข้ามามีส่วนร่วมเฉพาะด้านของการจัดและผลิตรายการ

3) การบริหารจัดการด้านงบประมาณและการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการบริหารจัดการด้านงบประมาณของสถานีวิทยุชุมชนทั้ง 6 สถานีได้งบประมาณจากเงินส่วนตัวของหัวหน้าสถานีและการขายโฆษณาสปอตและรายการต่างๆ ของสถานีในส่วนของรายการพบว่า นอกจากจะมีรายจ่ายเรื่องค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์แล้วสถานีวิทยุชุมชนทั้ง 6 แห่งยังจะมีค่าใช้จ่ายประจำเป็นค่าจ้างพนักงานในตำแหน่งต่าง

การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการด้านงบประมาณ พบว่า นอกจากงบประมาณส่วนตัวและการขายโฆษณาแล้วไม่พบว่ามีเงินบริจาคมาจากชุมชนหรือหน่วยงานราชการอื่นใด

1.5 สรุปข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามมีทั้งหมด 450 คน ส่วนมากเป็นเพศหญิงมีจำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 59.80 และเป็นเพศชายจำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 40.30 ด้านอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 21-30 ปีมีจำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 31.0 ด้านอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักเรียนนักศึกษาที่มีจำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 28.80 ด้านการศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 44.50 ส่วนรายได้ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ในช่วง 5,000 – 10,000 บาทต่อเดือน มีจำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 33.30 และภูมิลำเนาของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดลำปาง จำนวน 295 คน คิดเป็นร้อยละ 73.80 ในส่วนตำแหน่งในชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นลูกบ้านจำนวน 326 คน คิดเป็นร้อยละ 81.50 ในส่วนความถี่ในการฟังรายการจากวิทยุชุมชนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะนาน ๆ ฟังครั้ง จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 44.50 และในส่วนของวิทยุชุมชนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่รับฟังมากที่สุดคือสถานีวิทยุชุมชน ฮิตเอฟเอ็ม จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 39.30

1.6 สรุปข้อมูลการมีส่วนร่วมวิทยุชุมชนในระดับต่าง ๆ ของสมาชิกชุมชนในอำเภอเมืองลำปาง

ด้านการจำแนกการถูกชักชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่ได้รับการชักชวนให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิทยุชุมชนมีจำนวน 321 คน คิดเป็นร้อยละ 80.30

ด้านการจำแนกตามการตอบรับของกลุ่มตัวอย่างหลังจากถูกชักชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิทยุชุมชนพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่ตอบรับมากที่สุดจำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 52.50

ด้านการจำแนกตามการมีส่วนร่วมในกิจกรรมวิทยุชุมชนของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมวิทยุชุมชนมากที่สุดจำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 43.30

ด้านการจำแนกตามการมีส่วนร่วมในระดับผู้จัดหรือผู้ร่วมผลิตรายการในวิทยุชุมชนพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในระดับผู้จัดหรือผู้ร่วมผลิตรายการมากที่สุดจำนวน 320 คน คิดเป็นร้อยละ 80.0

ด้านการจำแนกตามการมีส่วนร่วมในระดับคณะกรรมการบริหารหรือผู้วางแผน/นโยบายของวิทยุชุมชน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในระดับคณะกรรมการบริหารมากที่สุดจำนวน 359 คน คิดเป็นร้อยละ 89.80

1.7 สรุปข้อมูลความต้องการการมีส่วนร่วมวิทยุชุมชนในระดับต่าง ๆ ของสมาชิกชุมชนอำเภอเมือง ลำปาง

ด้านการจำแนกความต้องการการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ระดับผู้ฟังพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการมีส่วนร่วมในระดับฟังอย่างสม่ำเสมอ จำนวน 257 คน คิดเป็นร้อยละ 64.30

ด้านการจำแนกความต้องการการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในระดับผู้ผลิต/ผู้ดำเนินรายการพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการทำหน้าที่เป็นผู้สื่อข่าว ส่งข่าวสารต่าง ๆ จำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 56.30

ด้านการจำแนกตามความต้องการการเพิ่มทักษะในการเป็นผู้จัดหรือผู้ผลิตรายการ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการเพิ่มทักษะในการจัดและผลิตรายการให้มากขึ้น จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 48.0

ด้านการจำแนกตามความต้องการการมีส่วนร่วมในคณะกรรมการบริหาร ในวิทยุชุมชนพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการเป็นผู้วางแผนกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาวิทยุชุมชน จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 54.30

1.8 สรุปข้อมูลความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิทยุชุมชนของสมาชิกชุมชนในอำเภอเมืองลำปาง

ด้านความต้องการการมีส่วนร่วมในการบริหารงานพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการให้มีการวางหลักเกณฑ์การทำงานที่ชัดเจน จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 51.0

ด้านการจำแนกตามความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารบุคลากรพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการให้มีคนทำงานมาจากหลายกลุ่ม จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 45.5

ด้านการจำแนกตามความต้องการการมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ต้องการมีการบริหารจัดการงบประมาณที่มีระบบระเบียบชัดเจน จำนวน 272 คน คิดเป็นร้อยละ 68.0

2. การอภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิทยุชุมชนในอำเภอเมืองลำปาง ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์คือ

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการวิทยุชุมชนในอำเภอเมืองจังหวัดลำปางและการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.2 เพื่อศึกษาความต้องการการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิทยุชุมชนของสมาชิกในชุมชน

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการวิทยุชุมชนที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ศึกษาวิจัยขอทำการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

2.1 ด้านสภาพการบริหารจัดการวิถุชุมชนในอำเภอเมืองจังหวัดลำปางและการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผลการศึกษาพบว่าสภาพการบริหารจัดการวิถุชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง สามารถแบ่งแยกออกเป็นแนวทางได้ 3 แนวทางคือ การบริหารจัดการวิถุชุมชนแบบภาคประชาชน การบริหารจัดการวิถุชุมชนแบบภาครัฐ และการบริหารจัดการวิถุชุมชนแบบภาคธุรกิจโดยสามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

2.1.1 การบริหารจัดการวิถุชุมชนแบบภาคประชาชน

วิถุชุมชนภาคประชาชนที่แม้จะมีสถานที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองหรือเขตชุมชนที่มีลักษณะของสังคมเมืองเป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อมองถึงประวัติการก่อตั้งสถานี่พบว่าจะเกิดขึ้นจากความต้องการของคนในชุมชนและมีคณะกรรมการในการประชุมปรึกษาหารือเพื่อจัดตั้งขึ้นมา ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวคิดวิถุชุมชนของ จุมพล รอดดี (2542: 23) ที่ว่า ต้องเกิดขึ้นจากความต้องการของชุมชน โดยถือหลักว่าคนส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นความต้องการร่วมกัน และวิถุชุมชนต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมจัดรายการ และสามารถเข้าไปบริหารจัดการหรือเป็นผู้ปฏิบัติในสถานี่ได้นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงใดๆ ในสื่อวิถุให้เป็นไปตามแนวคิดและความต้องการของประชาชนโดยยึดหลักกระบวนการประชาธิปไตย ในส่วนของนโยบายและวัตถุประสงค์ของวิถุชุมชนภาคประชาชนทั้ง 3 สถานี่ มีวัตถุประสงค์และนโยบายโดยรวมเป็นไปเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนคือให้ชุมชนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตรวจสอบการทำงานรวมถึงการรักษาสิทธิความเป็นธรรมให้กับคนในชุมชน ซึ่งการมีส่วนร่วมมาจากรากฐานของประชาธิปไตยโดยมีสภาพการเมืองที่ได้ขับเคลื่อนให้ประชาชนได้รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนโดยตราไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดของ โคะเฮน และ อัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1977: 6) ที่ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าจะต้องประกอบด้วย การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของประชาชน 4 ประการได้แก่

- 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะทำอะไรและทำด้วยวิธีการอย่างไร
- 2) มีส่วนในการดำเนินโครงการตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรสนับสนุนโครงการและการร่วมมือกับองค์กรหรือกลุ่มกิจกรรมเป็นการเฉพาะ
- 3) มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์อันเกิดจากโครงการพัฒนา
- 4) มีส่วนในการประเมินผลโครงการ และในหลักนโยบายและวัตถุประสงค์ดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ไพรัตน์ เคะชรินทร์ (2527: 6-7 อ้างใน พ.ต.ท. ชัยพร พานิชอัตรา, 2543 : 22-23) ที่กำหนดขั้นตอนการมีส่วนร่วมที่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ คือ

ร่วมวางแผนนโยบาย แผนงานหรือโครงการต่าง ๆ และร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับแนวคิดของสมาคมนักจัดรายการวิทยุชุมชนโลก (World Association of Community Radio broadcaster) ได้นิยามความหมายของคำว่าชุมชนไว้ว่า (วีระวรรณ ยังกิจการ และคณะ, 2547 : 45) “วิทยุชุมชนเป็นรายการที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาให้เกิดความเจริญก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงทางสังคม วิทยุชุมชนยังเป็นการสื่อสารแบบประชาธิปไตยที่ให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของวิทยุเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงความแตกต่างรูปแบบการดำเนินชีวิตตามบริบททางสังคม”

ในส่วนของการบริหารจัดการด้านการงานและการมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่าสถานีวิทยุชุมชนที่มีรูปแบบการบริหารจัดการในรูปแบบภาคประชาชนทั้ง 3 สถานีมีฝ่ายต่าง ๆ ในการทำงานที่ชัดเจนเช่นฝ่ายบริการ ฝ่ายเชื่อมเครือข่ายประสานงาน ฝ่ายการจัดและผลิตรายการ และมีการวางแผนการทำงานกับฝ่ายต่าง ๆ รวมถึงมีการตรวจสอบการทำงานอย่างสม่ำเสมอและในแต่ละฝ่ายของการทำงานจะมีมีคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานอย่างกว้างขวางทั้งโครงสร้างฝ่ายบริหารและในผังรายการหลักของสถานี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการวิทยุชุมชนของกาญจนา แก้วเทพ(2549:63-77) ที่กล่าวถึงลักษณะเฉพาะ ตัวงานของวิทยุชุมชนว่าต้องทำทุกวันอย่างต่อเนื่องและต้องวางตำแหน่งผู้ประสานงานที่ชัดเจน โดยมีหลักการบริหารจัดการคือ คณะกรรมการมีการวางหลักเกณฑ์การทำงานที่ชัดเจน ต้องบริหารงานอย่างเป็นอิสระ และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอย่างกว้างขวาง

ในส่วนของการบริหารจัดการด้านบุคลากรพบว่ามีกลุ่มต่าง ๆ เช่นกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มหนุ่มสาวนักเรียนนักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานและเข้ามาโดยความสมัครใจไม่มีค่าจ้างและผลประโยชน์อื่นๆ แต่อย่างใด โดยเข้ามามีส่วนร่วมทั้งกลุ่มของฝ่ายบริหาร กลุ่มการจัดและผลิตรายการและการช่วยเหลือการประสานงานด้านต่างๆ และช่องทางการได้มาซึ่งบุคลากรพบว่าส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ทำงานหรือร่วมงานอยู่แล้วเป็นผู้ชักชวนหรือบอกต่อ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิทยุชุมชนของ จุมพล รอดดี (2542 : 23) แนวคิดวิทยุชุมชนได้เสนอหลักการคือต้องเกิดจากความต้องการของชุมชน โดยถือหลักว่าคนส่วนใหญ่แสดงความต้องการร่วมกันและวิทยุชุมชนต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมจัดรายการและสามารถเข้าไปบริหารจัดการหรือเป็นผู้ปฏิบัติในสถานีได้ และยังเปรียบเทียบได้กับการบริหารจัดการบุคคลของกาญจนา แก้วเทพ (2549: 63-77) ที่ว่า ช่องทางการได้มาซึ่งบุคลากรมีหลายวิธีเช่น มาจากกลุ่มเครือข่ายที่เคยร่วมงานกับสถานีอยู่แล้ว ได้มาจากการรับสมัครผ่านสื่อวิทยุและใช้กลุ่มคนที่ร่วมงานวิทยุชุมชนอยู่แล้วเป็นสื่อบุคคลเพื่อชักชวนบอกต่อไปยังคนอื่นๆ

และในประเด็นของการบริหารจัดการบุคคลที่ต้องการตัวแทนจากหลายกลุ่มเช่นกลุ่มเยาวชน กลุ่มเด็ก กลุ่มผู้พิการ กลุ่มอาวุโส ฯลฯ และมีความหลากหลายของกลุ่มเช่นมาจากหลายชนชน และมีกลุ่มคน 3 ประเภทที่ต้องการคือ กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มนักจัดรายการ กลุ่มสมาชิก และนอกจากนั้นวิทยุชุมชนในรูปแบบภาคประชาชนยังมีการฝึกอบรมพนักงานในฝ่ายต่าง ๆ อยู่สม่ำเสมอเพื่อพัฒนาบุคลากรในทุกๆ ด้าน สอดคล้องกับแนวคิดของ กลุ่มสื่อสารชุมชน (Community Communication Group) โดยมาสาระสำคัญที่ว่าการต้องเตรียมให้ประชาชนได้รู้ถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในการฝึกอบรม ในการผลิตและเผยแพร่ข่าวสาร

การบริหารจัดการด้านงบประมาณของทั้ง 3 สถานีที่มีการบริหารจัดการแบบภาคประชาชน พบว่ามีเงินทุนมาจากส่วนตัว จากชุมชนช่วยเหลือเช่นการช่วยเหลือโดยตรง การบริจาคผ่านทางวัด โดยการทอดผ้าป่า หรือจากหน่วยงานเอกชนต่างๆ และการบริหารจัดการมีระบบและระเบียบพร้อมกับคนที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนและโดยไม่มีการแสวงหากำไรแต่อย่างใด ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการงบประมาณของกาญจนา แก้วเทพ (2549 : 63-77) ที่ว่าการบริหารจัดการงบประมาณต้องเป็นไปตามปรัชญาธรรมชาติของวิทยุชุมชนคือต้องมีเป้าหมายชัดเจนว่ามีใช้การแสวงหากำไร มีรายได้มาจากหลายแหล่งเช่นค่าธรรมเนียม การระดมทุนจากชุมชนเป็นครั้งคราวเช่นงานผ้าป่าหรือกิจกรรมทางศาสนาต่าง ๆ หรือการทำโครงการขอรับทุนจากหน่วยงานต่างๆ โดยไม่หวังผลกำไร และต้องมีการบริหารจัดการที่มีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจน และโดยภาพรวมของวิทยุชุมชนที่บริหารจัดการโดยภาคประชาชนของอำเภอเมือง ลำปางจะเห็นได้ว่าทั้งโครงสร้างการบริหารงานผังรายการมีความสนองตอบต่อชุมชนมีคณะกรรมการที่คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมีแหล่งสนับสนุนงบประมาณจากแหล่งต่าง ๆ แต่ไม่หวังผลกำไร มีการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรและผู้จัดรายการส่วนใหญ่จะมาจากชุมชน ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวคิดวิทยุชุมชนของกลุ่มสื่อสารชุมชน (Community Communication Group) ของประเทศอังกฤษโดยสาระสำคัญคือสนองตอบชุมชนท้องถิ่น เป็นรูปแบบการไม่แสวงหากำไรให้บริการข่าวสารการศึกษา ความบันเทิงได้รับงบประมาณจากแหล่งต่าง ๆ เนื้อหารายการที่ส่งกระจายเสียงต้องเป็นเนื้อหาหลักจากสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น

และวิทยุชุมชนที่บริหารจัดการโดยภาคประชาชนในอำเภอเมือง ลำปางยังสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องสื่อภาคประชาชนของ พิงรอรอง รามสูตร รัตนันท์ (2547) พบว่าสื่อภาคประชาชนประกอบไปด้วยคุณลักษณะ ไม่เป็นของทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ไม่มุ่งหวังกำไร มีพันธกิจเพื่อสนองประโยชน์สาธารณะมีเนื้อหาที่หลากหลายกว่าสื่อภาครัฐและเอกชนมีเนื้อหา มุ่งเน้นที่ข่าวสารสารประโยชน์มากกว่าความบันเทิง และมุ่งหวังการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเรื่อง การเป็นเจ้าของการกำหนดทิศทางของเนื้อหา การผลิต การแสดงความคิดเห็น การ

สนับสนุนด้านการเงิน การรวบรวมกำลังคน ทรัพยากร และการประเมิณผล นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับหลักกฎหมายพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 ที่ว่าลักษณะการใช้คลื่นความถี่ที่ได้รับจัดสรร โดยอย่างน้อยประชาชนนั้นต้องดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะและไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจ

อย่างไรก็ตามจากผลการศึกษาวิจัยพบว่าวิทยุชุมชนที่เป็นแบบภาคประชาชน ถึงแม้ว่าในภาพรวมยังคงความเป็นวิทยุชุมชนค่อนข้างสูง แต่ส่วนใหญ่ยังมีความกังวลใจในอนาคตและการดำรงอยู่ของวิทยุชุมชนที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะด้านปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาการขาดความรู้ความชำนาญและอนาคตที่ไม่มั่นคง ความไม่ชัดเจนในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิระวรรณ ดันกุลนันท์ (2542) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมและบทบาทผู้นำชุมชนชาวไทยภูเขาในการบริหารจัดการวิทยุชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน” ที่พบว่าผู้นำชุมชนชาวไทยภูเขาได้แสดงความเห็นว่าปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการจัดการเป็นปัญหาอันดับหนึ่ง ตามด้วยปัญหากฎหมาย ปัญหาความมั่นคงปลอดภัย ปัญหาความรู้ความชำนาญ

2.1.2 การบริหารจัดการโดยภาครัฐ

รูปแบบการบริหารจัดการโดยภาครัฐที่ศึกษาพบจำนวน 1 สถานี คือ สถานีวิทยุชุมชนมหาวิทยาลัยราชภัฏ ลำปาง โดยมีจุดกำเนิดและนโยบาย และวัตถุประสงค์การจัดตั้งสถานีเพื่อเป็นประโยชน์กับ สถาบันในการเผยแพร่กิจกรรมต่าง ๆ และเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักศึกษา โดยโครงสร้างการบริหารจะถูกกำหนดโดยสถาบัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการวิทยุชุมชน ของกาญจนา แก้วเทพ (2549 : 63-77) กล่าวคือ ไม่มีขั้นตอนการสรรหาที่ผ่านการคัดสรรใจของประชาชน ตัวบุคคลที่ได้มาจึงมิใช่ตัวแทนของกลุ่มประชาชนอาจมิใช่คนที่สนใจ/มีความถนัดในงานวิทยุอาจไม่มีความพร้อมในด้านเวลาและอื่น ๆ และไม่มีการกำหนดสัดส่วนระหว่างตัวแทนรัฐและภาคประชาชนไว้อย่างแน่นอนทำให้ตัวแทนจากรัฐมีมากกว่า

การบริหารจัดการด้านการทำงานของวิทยุชุมชนที่มีการบริหารจัดการโดยภาครัฐในด้านของการทำงานและการมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่าเป็นมีการฝ่ายต่างๆ เช่น ฝ่ายบริหาร ฝ่ายผู้จัดและผลิตรายการ ฝ่ายข้อมูล ฝ่ายเทคนิค ฝ่ายประเมิณผลงาน โดยจะมีระบบของมหาวิทยาลัยเป็นผู้ควบคุมและตรวจสอบการทำงานทั้งหมด ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมในองค์ประกอบของการสื่อสารของ(กาญจนา แก้วเทพ, 2543) จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารการทำงานของวิทยุชุมชนมหาวิทยาลัยราชภัฏมีส่วนร่วมในระดับผู้รับสาร (Audience) เป็นขั้นตอนการมีส่วนร่วมในระดับล่างสุดกล่าวคือในกระบวนการสื่อสารตั้งแต่ต้นยังอยู่ในการกำหนดของผู้ส่งสารไม่ว่าจะเป็นการเลือกประเด็นเนื้อหา การเลือกวิธีการนำเสนอ ไป

จนกระทั่งการเลือกช่องทางสื่อที่จะใช้เผยแพร่และผู้รับสารก็ยังคงมีฐานะเป็นเพียงผู้รับสารแต่เพียงอย่างเดียว และจากผังรายการหลักของสถานีจะเห็นได้ว่าจะมีเพียงบุคลากรของมหาวิทยาลัยเท่านั้นที่เป็นผู้ดำเนินการหรือดำเนินรายการสอดคล้องกับ จุมพล รอดคำดี (2542) ที่ได้กล่าวถึงการพิจารณาลักษณะการเป็นวิทยุชุมชนในระดับรายการคือการจัดการรายการเพื่อบริการประชาชนรายการเป็นของสถานีหรือเป็นผู้จัดรายการ โดยที่ประชาชนหรือผู้ฟังจะส่งจดหมายหรือโทรศัพท์มาบอกข่าวสารต่างๆ จากนั้นผู้จัดรายการจะเป็นผู้เลือกเนื้อหาและพูดด้วยตนเอง ผู้ฟังหรือประชาชนไม่มีสิทธิในการเลือกเนื้อหาหรือวิธีการนำเสนอตลอดจนเป็นเจ้าของรายการได้

การบริหารจัดการด้านบุคลากร และการมีส่วนร่วมของชุมชนของวิทยุชุมชนมหาวิทยาลัยราชภัฏ ลำปาง พบว่ามีการวางโครงสร้างของบุคลากรตามโครงสร้างของการทำงานบุคลากรส่วนใหญ่จะมาจากสถาบันทั้งที่เป็นอาจารย์และนักศึกษาและการเข้ามาร่วมงานของบุคลากรจะมาจากหลายส่วนเช่นสถาบันเป็นผู้คัดเลือกแต่งตั้งและ แนวนร่วมจากนักศึกษาที่ได้เข้ามาร่วมงานได้บอกต่อ ๆ กันโดยที่ไม่มีบุคลากรของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมแต่อย่างใด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการวิทยุชุมชน ของกาญจนา แก้วเทพ (2549: 63-77) อ้างในงานของ ทิวพร แส่นเมืองชิน (2543) ศึกษาพบว่าวิธีการบริหารจัดการแบบรัฐนั้นทำให้วิธีการดำเนินงานของวิทยุชุมชนมีปัญหารอบด้าน รวมทั้งผลผลิตที่ออกมาไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตามหลักวิทยุชุมชนที่แท้จริง เช่นระดับโครงสร้างได้ใช้วิธีแบบราชการโดยไม่มีกำหนดคุณสมบัติผู้ที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการเอาไว้แน่นอน ไม่มีขั้นตอนการสรรหาที่ผ่านการตัดสินใจของประชาชน ไม่มีการกำหนดสัดส่วนระหว่างตัวแทนภาครัฐ/ภาคประชาชนไว้อย่างชัดเจน ในระดับการดำเนินงานพบว่าได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของวีรพงษ์ พงนิกรกิจ (2545) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาวิทยุชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า วิทยุชุมชนนครราชสีมาการดำเนินงานจะดำเนินงานโดยผู้มีอำนาจและไม่มีความหลากหลายของกลุ่มส่วนวิทยุชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์การนำเสนอรายการไม่ได้ตอบสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่

การบริหารจัดการ ด้านงบประมาณของวิทยุชุมชนราชภัฏ ลำปาง ได้ใช้งบประมาณจากทางมหาวิทยาลัยที่จัดสรรให้ ในส่วนที่สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการวิทยุชุมชนของ กาญจนา แก้วเทพ (2549 : 63-77) ในเรื่องการบริหารจัดการงบประมาณมีหลักการที่เหมือนในส่วนของการบริหารงบประมาณเป็นไป ตามปรัชญาและธรรมชาติของวิทยุชุมชนคือมีเป้าหมายไม่แสวงหากำไรและมีการบริหารงบประมาณที่มีระเบียบชัดเจน โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้

โดยสรุปในภาพรวมของการบริหารจัดการวิทยุชุมชนแบบภาครัฐเมื่อเปรียบเทียบกับลักษณะวิทยุชุมชนตามหลักแนวคิดของกาญจนา แก้วเทพ (2547) ในการใช้หลักเปรียบเทียบเกณฑ์ 10 ข้อระหว่างวิทยุชุมชนวิทยุสาธารณะและวิทยุธุรกิจพบว่าการบริหารจัดการวิทยุชุมชนแบบภาครัฐจะสอดคล้องกับเกณฑ์ของวิทยุสาธารณะที่ว่า รัฐเป็นเจ้าของ เป็นเครื่องมือถ่ายทอดข่าวสารจากรัฐสู่ประชาชน เป็นการสื่อสารทางเดียว รูปแบบเป็นการสั่งการแบบราชการ และมีงบประมาณจากรัฐ

2.1.3 การบริหารจัดการโดยภาคธุรกิจ

ตามลักษณะของจุดกำเนิดในการจัดตั้งวิทยุชุมชนภาคธุรกิจที่พบว่ามียุเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะในเขตอำเภอเมืองลำปาง ส่วนหนึ่งน่าจะมาจากกฎหมายที่ได้บัญญัติในการเอื้อและเปิดทางไว้กล่าวคือ ตามกฎหมายมาตรา 40 ที่ว่า คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์และวิทยุโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม และในมาตรา 39 ที่ว่า การสั่งปิดโรงพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงหรือสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อลดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้จะกระทำไม่ได้ และใน พรบ. องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม 2543 มาตรา 26 ที่ว่า ในการจัดทำแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ และการอนุญาตให้ประกอบกิจการดังกล่าว อย่างน้อยต้องให้มีสถานีวิทยุกระจายเสียงประจำจังหวัดเพื่อกระจายข้อมูลข่าวสารของประชาชนและส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและเพียงพอ และโดยต้องจัดให้ภาคประชาชนได้ใช้ความถี่ไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบ ส่วนของนโยบายหรือวัตถุประสงค์ในการจัดสถานีวิทยุชุมชนในแบบภาคธุรกิจของอำเภอเมือง ลำปาง จากผลการศึกษาจำนวน 6 สถานีพบว่ามีนโยบายและวัตถุประสงค์ ในการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้เผยแพร่ข่าวสารเผยแพร่กิจกรรมของหน่วยงานและร้านค้าต่าง ๆ โดยการจัดตั้งจะจัดตั้งโดยแนวคิดส่วนตัวและรวมกลุ่มกับผู้ที่มิมีประสบการณ์ในการทำงานด้านวิทยุกระจายเสียงอยู่แล้ว ลักษณะดังกล่าวได้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องชุมชนของไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม ที่ได้เสนอคำจำกัดความคำว่า “ชุมชน” หมายถึง กลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกันอันเนื่องจากการอยู่ในพื้นที่ร่วมกันหรือการมีอาชีพร่วมกันหรือประกอบกิจกรรมซึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน

ในส่วนของการบริหารจัดการวิทยุชุมชนในแบบภาคธุรกิจด้านการดำเนินงานมีการแบ่งโครงสร้างการบริหารงานทั่วไปแต่อำนาจส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มของผู้บริหารหรือหัวหน้าสถานีในการตัดสินใจ ในส่วนของบุคลากรก็จะมีการจ้างมืออาชีพหรือผู้มีประสบการณ์ในการทำงานและด้านงบประมาณก็จะมีรายได้จากการหารายได้จากโฆษณาธุรกิจร้านค้าเป็นส่วนใหญ่ซึ่งสอดคล้องกับ M.J.R. David (1993) ได้ทำการศึกษาโดยการประเมินผลปัจจัยแวดล้อมของการจัด

รายการวิทยุชุมชนในเอเชีย พบว่าประเทศในเอเชียส่วนใหญ่มีระบบการกระจายเสียงตามแบบตะวันตกโดยอยู่ในประเภทที่เป็นระบบอิสระ ควบคุมตนเองอาจจะมีบริษัทห้างร้านเป็นเจ้าของและดำเนินงานเพื่อหวังผลกำไร แนวคิดหลักการหลักการวิทยุชุมชนของกาญจนา แก้วเทพ (2547) ในหลักการเปรียบเทียบวิทยุแบบธุรกิจกับวิทยุแบบอื่น ๆ ว่าวิทยุในเชิงธุรกิจ จะมีเป้าหมายเป็นเครื่องมือทางธุรกิจเพื่อหวังผลกำไร เป็นวิทยุที่มีปรัชญาของมีอาชีพมีการไหลของข่าวสารในทางเดียว มีการบริหารจัดการแบบธุรกิจโดยนักวิชาชีพ และแหล่งรายได้มาจากธุรกิจ/การค้า

2.2 ด้านความต้องการการมีส่วนร่วมในการบริหารวิทยุชุมชนของคนในชุมชน

จากการศึกษาด้านความต้องการการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิทยุชุมชนของชุมชนอำเภอเมือง ลำปางในระดับการมีส่วนร่วมพบว่าคนส่วนใหญ่ไม่ได้รับการชักชวนให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและพบว่าคนในชุมชนมีความสนใจ ที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิทยุชุมชนทั้งระดับผู้จัดและผลิตรายการ ฝ่ายคณะกรรมการบริหารหรือผู้วางแผน และระดับผู้ฟังน้อยมาก เมื่อเทียบกับแนวคิดการมีส่วนร่วมในองค์ประกอบของการสื่อสารในระดับการมีส่วนร่วมของกาญจนา แก้วเทพ (2543) พบว่า ชุมชนในอำเภอเมืองลำปางมีส่วนร่วมในระดับของผู้รับสารเป็นส่วนใหญ่โดยจะอยู่ในระดับของการมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งสารหรือผู้ร่วมวางแผนและกำหนดนโยบายเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ในส่วนของการต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการจากการศึกษาในเชิงปริมาณพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการมีส่วนร่วมในระดับผู้ฟังมากที่สุด โดยจะสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมในองค์ประกอบของการสื่อสารในระดับการมีส่วนร่วมของกาญจนา แก้วเทพ (2543) เป็นขั้นตอนการมีส่วนร่วมในระดับล่างสุด กล่าวคือ ในกระบวนการสื่อสารตั้งแต่ต้นยังอยู่ในการกำหนดของผู้ส่งสารไม่ว่าจะเป็นประเด็นเนื้อหา การเลือกวิธีนำเสนอ ไปจนกระทั่งการเลือกช่องทางสื่อที่จะใช้เผยแพร่ ในส่วนความต้องการในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้ปฏิบัติงานของสถานีในระดับผู้ผลิต/ผู้ดำเนินรายการพบว่าต้องการเป็นอาสาสมัครทำหน้าที่เป็นผู้สื่อข่าวท้องถิ่นมากที่สุด ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการวิทยุชุมชนของกาญจนา แก้วเทพ (2549 : 63-77) ในการบริหารจัดการบุคคลโดยอ้างอิงงานวิจัยวิทยุชุมชนจังหวัดปัตตานีของชลลิสว่าคนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานวิทยุชุมชนต้องเป็นผู้มีจิตสาธารณะ เนื่องจากงานวิทยุเป็นงานอาสาสมัครทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมซึ่งต่างจากงานวิจัยของ จิระวรรณ ดันกูรานันท์ (2542) ที่พบว่าถ้าสมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิทยุชุมชนก็สนใจที่จะมาเป็นผู้ดำเนินรายการ และในความต้องการในการเพิ่มทักษะพบว่าต้องการเพิ่มทักษะในการจัดและผลิตรายการให้มากขึ้น ในส่วนของการต้องการมีส่วนร่วมในคณะกรรมการบริหารพบว่าต้องการเป็นผู้วางแผนที่เกี่ยวกับการพัฒนาวิทยุชุมชนมากที่สุด

ในส่วนความต้องการของสมาชิกในชุมชนที่ต้องการเข้าร่วมในการบริหารจัดการ วิทยุชุมชนในอำเภอเมืองลำปางในการบริหารงานพบว่ามีความต้องการในการวางหลักเกณฑ์การทำงานที่ชัดเจน ในการบริหารบุคลากรต้องการคนที่มาจากหลากหลายกลุ่มและในส่วนการบริหารจัดการงบประมาณก็มีความต้องการบริหารจัดการงบประมาณที่มีระเบียบอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดวิทยุชุมชนและลักษณะวิทยุชุมชนของ จุมพล รอดดี (2542: 23) ที่ว่า ต้องเกิดขึ้นตามความต้องการจากชุมชนและต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ร่วม คิดร่วมวางแผน ร่วมจัดรายการและสามารถเข้าไปบริหารจัดการหรือเป็นผู้ปฏิบัติในสถานีได้และนอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในสื่อวิทยุให้เป็นไปตามแนวคิดและความต้องการของประชาชนในชุมชนโดยยึดหลักกระบวนการทางประชาธิปไตย และในการบริหารงบประมาณยังสอดคล้องกับหลักการบริหารงบประมาณวิทยุชุมชนของกาญจนา แก้วเทพ(2549 : 63-77) ที่ต้องมีการบริหารจัดการงบประมาณที่มีระบบระเบียบอย่างชัดเจน โดยมีการจัดทำบัญชีรับจ่าย มีระเบียบอย่างชัดเจน โดยมีการจัดทำระบบบัญชีรับจ่าย มีระเบียบการเบิกจ่าย เป็นระบบงบประมาณที่มีประสิทธิภาพมีการบันทึกโปร่งใสตรวจสอบได้

2.3 ด้านแนวทางในการบริหารจัดการวิทยุชุมชนในอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม

แนวทางการบริหารจัดการวิทยุชุมชนในอำเภอเมืองลำปางในรูปแบบวิทยุภาคประชาชนพบว่ามีความมีโครงสร้างหลายส่วนที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนเช่นในส่วนของนโยบายและวัตถุประสงค์ที่ให้ประชาชนได้ร่วมคิดร่วมทำร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบการปฏิบัติงาน โครงสร้างการบริหารงานก็มีตำแหน่งต่างๆ ที่เอื้อต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนเช่นฝ่ายประสานงาน ฝ่ายเชื่อมเครือข่ายและความร่วมมือฝ่ายตรวจสอบเป็นต้น และในส่วนของการบริหารจัดการด้านการงานด้านบุคลากรและด้านงบประมาณก็จะมีคนจากชุมชนหลากหลายกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานในการร่วมในการตรวจสอบและรวมถึงมีเงินงบประมาณจากชุมชนในบางส่วนที่บริจาคเข้ามาร่วมในการดำเนินงานอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการวิทยุชุมชนของกาญจนา แก้วเทพ (2549: 63-77) ในการบริหารงานจะต้องมีตำแหน่งผู้ประสานงาน เน้นการมีส่วนร่วม การบริหารบุคคลจะต้องมีตัวแทนจากหลาย ๆ กลุ่มและมีความหลากหลายของกลุ่มต้องมีจิตใจที่เป็นสาธารณะ รักความถูกต้องสามารถตรวจสอบได้โดยเฉพาะต้องมีอาสาสมัครในการทำงานเพราะอาสาสมัครคือหัวใจของวิทยุชุมชนและวิทยุชุมชนนั้นมีชื่อเรียกอีกแบบหนึ่งว่า “วิทยุอาสาสมัคร” ในด้านงบประมาณจะต้องไม่มีการแสวงหากำไร มีรายได้มาจากหลายแหล่งการรับเงินสนับสนุนใดใดจะต้องรับโดยไม่มีเงื่อนไขแลกเปลี่ยนและต้องมีการบริหารจัดการที่มีระบบระเบียบชัดเจนโปร่งใสตรวจสอบได้

ในส่วนของการบริหารจัดการวิद्यุชุมชนอำเภอเมืองในแบบภาคประชาชนพบว่ามีส่วนในการบริหารงานที่เอื้อต่อการจะเป็นวิद्यุชุมชนค่อนข้างมาก แต่ทั้งนี้ก็ยังมีส่วนที่ยังมีความคลุมเครือเช่นที่มาของรายได้ในการนำมาใช้ในการบริหารจัดการพบว่าส่วนใหญ่ยังมาจากเงินส่วนตัวของหัวหน้าสถานีและเงินบริจาคจากทางวัดมีงบประมาณที่คนในชุมชนร่วมบริจาคเพียงบางส่วนเท่านั้น โดยเฉพาะในภาวะที่วิद्यุชุมชนยังไม่มีเงินสนับสนุนจากทางรัฐเข้ามาช่วยเหลือในการดำเนินการใด ๆ ทำให้ต้องตั้งข้อสังเกตว่าเมื่อไม่มีงบประมาณสนับสนุน และมีเงินบริจาคเพียงเล็กน้อย แต่การบริหารจัดการวิद्यุชุมชนต้องใช้งบประมาณจำนวนมากและทำไมวิद्यุชุมชนจึงดำรงอยู่ได้ และการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชนก็จะเข้าร่วมในบางกลุ่มเท่านั้น โดยเฉพาะส่วนใหญ่แล้วจะเข้าร่วมเป็นครั้งคราวในกรณีที่ว่างจากการทำงานเท่านั้นรวมทั้งไม่หาตัวแทนเข้ามาเป็นกรรมการอย่างต่อเนื่องและการเข้าร่วมงานในตำแหน่งของฝ่ายบริหารก็ยังไม่มีความชัดเจนในเรื่องแท่งของการทำงานว่ามีอำนาจหน้าที่หรือมีส่วนในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้มากเท่าที่ควร

แนวทางการบริหารจัดการแบบภาครัฐของวิद्यุชุมชนในอำเภอเมือง ลำปาง ในส่วนของโครงสร้างที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมเช่นการบริหารจัดการที่ไม่มุ่งแสวงหากำไรซึ่งสอดคล้องในแนวคิดการบริหารจัดการวิद्यุชุมชน ด้านงบประมาณของกาญจนา แก้วเทพ (2549: 63-77) คือต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนว่ามีใช้การบริหารจัดการเพื่อการแสวงหากำไรเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม แนวทางการบริหารจัดการโดยภาครัฐของอำเภอเมืองลำปาง ยังขาดความเป็นวิद्यุชุมชนในหลายส่วนเช่น วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งโครงสร้างการบริหารงานไม่ได้กำหนดไว้ให้ชุมชนได้เข้าร่วมการบริหารจัดการด้านการงานด้านบุคลากรและด้านงบประมาณไม่มีคนจากในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมใด ๆ กับทางสถานีและไม่มีงบประมาณที่มาจากการบริจาคของชุมชนแต่อย่างใด

แนวทางการบริหารจัดการวิद्यุชุมชนในอำเภอเมืองลำปางแบบภาคธุรกิจ ในโครงสร้างการบริหารงานพบว่าในบางตำแหน่งก็มีส่วนในการเอื้อให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น ฝ่ายประชาสัมพันธ์ หรือฝ่ายประเมินผล ส่วนการบริหารจัดการด้านการงานมีการสั่งการจากหัวหน้าสถานีเป็นหลักและจะมีคนจากชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดรายการหรือให้ข้อมูลในรายการเท่านั้น ในส่วนของงบประมาณส่วนใหญ่จะมาจากการขายโฆษณาตามร้านค้าต่างๆ หรือหน่วยงานหลักที่เป็นเอกชนที่ได้สนับสนุนสถานีอยู่ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแนวทางการบริหารจัดการวิद्यุชุมชนในแบบภาคธุรกิจไม่เป็นไปตามแนวคิดของวิद्यุชุมชนและไม่มีส่วนเอื้อต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชนแต่อย่างใดอีกทั้งแนวทางดังกล่าวยังขัดต่อกฎหมายพระราชบัญญัติ (พรบ.) องค์การจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ.2543 มาตรา 26 ในการจัดทำแผนแม่บท กิจการกระจายเสียง และกิจการ

โทรทัศน์เพื่อประโยชน์ในการจัดสรรคลื่นความถี่ให้ภาคประชาชนได้ใช้และการสนับสนุนการใช้คลื่นความถี่ รวมทั้งลักษณะการใช้คลื่นความถี่ที่ได้รับการจัดสรรอย่างน้อยภาคประชาชนต้องดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะและไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจ

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

3.1.1 วิทยุชุมชนในอำเภอเมืองลำปาง ควรสร้างแนวทางหรือโครงสร้างในการบริหารงานที่เอื้อให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการให้มากขึ้น

3.1.2 ควรมีการอบรมให้ความรู้กับผู้ปฏิบัติงานในทุกตำแหน่งให้มีความรู้เรื่องวิทยุชุมชนแนวทางการบริหารจัดการที่มีคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและความรู้ในการทำงานด้านต่าง ๆ ของวิทยุชุมชน

3.1.3 ควรมีการอบรมให้ความรู้เรื่องวิทยุชุมชนและการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในวิทยุชุมชนให้คนในชุมชนได้มีความรู้เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมในวิทยุชุมชน

3.1.4 ควรมีการสำรวจความต้องการของคนในชุมชนต่อประเด็นการเกิดขึ้นมาของวิทยุชุมชนในเขตชุมชนของตนเองว่ามีความต้องการมากน้อยเพียงใดและต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิทยุชุมชนในส่วนไหนอย่างไรบ้าง

3.1.5 ภาครัฐที่เกี่ยวข้องทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการในพื้นที่ควรทำความเข้าใจกับผู้ที่ดำเนินงานวิทยุชุมชนให้อยู่ในกฎระเบียบของกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อป้องกันแอบอ้างนำแนวทางของวิทยุชุมชนมาใช้เพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการวิจัยวิทยุชุมชนในอำเภอเมืองลำปาง ของสถานีวิทยุชุมชนที่มีแนวทางให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อ เป็นหลักคิดและแนวทางในการปฏิบัติของสถานีวิทยุชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

3.2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยถึงข้อดีข้อเสียต่าง ๆ ในการมีวิทยุชุมชนในชุมชนของตนเองและข้อดีข้อเสียในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิทยุชุมชน

3.2.3 ควรศึกษาวิจัยถึงวิธีการได้มาซึ่งงบประมาณในการดำเนินงานให้เป็นไปตามแนวทางของวิทยุชุมชน

3.2.4 ควรมีการติดตามศึกษาวิจัยในการเปลี่ยนแปลงด้านการบริหารจัดการตาม
แนวทางของวิถุชุมชนที่เกิดขึ้นในอำเภอเมือง ลำปาง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและเป็นแนว
ทางปฏิบัติในระยะยาวต่อไป